

безпечення реалізації функцій держави.

Бібліографічні посилання

1. Бермічева О.В. Соціальна функція держави в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Харків, 2002.
2. Загальна теорія держави і права: Навч. посіб. / А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, С.Л. Лисенков та ін.; За ред. В.В. Копейчикова. – К., 2001.
3. Лисенков С.Л. Загальна теорія держави і права: Навч. посіб. – К., 2006.
4. Малько А.В. Теория государства и права: Учеб. – М., 2007.
5. Наливайко Л., Беляєва М. Форми здійснення політичної функції української держави // Підприємство, господарство і право. – 2006. – № 8 (128). – С. 3-7.
6. Савчук П.С., Самоїленко Ю.П. Основи правознавства: Посіб. для абітурієнтів. – К., 2000.
7. Теорія держави і права: Навч. посіб. / А.Ю. Олійник, С.Д. Гусарев, О.Л. Слюсаренко. – К., 2001.
8. Теория государства и права: Учебник для вузов / Под ред. М.М. Рассолова, В.О. Лучина, Б.С. Эбзеева. – М., 2000.
9. Шестак В. Від державного управління культурою до адміністративно-правового забезпечення реалізації культурної функції держави // Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – 2007. – № 77-78. – С. 27-29.

Надійшла до редакції 17.11.2011

І.О. Грицай

викладач

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 342.7

**МІСЦЕ ТА РОЛЬ НЕУРЯДОВИХ ПРАВОЗАХИСНИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ В МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ**

Досліджено наукові підходи до розуміння та класифікації прав людини, змісту та структури механізму їх забезпечення, а також з'ясування місця та ролі неурядових правозахисних організацій у цьому механізмі.

Ключові слова: *права людини, національне законодавство, політичні права.*

Исследуются научные подходы к пониманию и классификации прав человека, содержанию и структуре механизма их обеспечения, а также определению места и роли неправительственных правозащитных организаций в этом механизме.

Ключевые слова: *права человека, национальное законодательство, политические права.*

Scientific looks on understanding and classification of human rights, maintenance and structure of mechanism of their providing, and also to the location and role of nongovernmental organizations in this mechanism are expounded here.

Keywords: *human rights, national legislation, political rights.*

Постановка проблеми. Міжнародне та національне законодавство містить значну кількість норм, які встановлюють різноманітні права фізичних та юридичних осіб в усіх галузях суспільного життя. Створення умов та ефективного механізму реалізації задекларованих у Конституції України прав є першочерговим завданням правової держави, шлях якої обрала для себе Україна. Підвищення рівня правової свідомості громадян привело до утворення різних громадських об'єднань, серед яких чільне місце займають правозахисні організації. Такі організації забезпечують громадський контроль за діяльністю як державних органів, їх посадових осіб, так і за діяльністю суб'єктів приватного права, що сприяє зміцненню позицій громадянського суспільства в Україні. Усі громадські організації є елементами механізму забезпечення прав людини, які, у свою чергу, є спільною цінністю громадянського суспільства та правової держави, що особливо виявляється в процесі їх реалізації та захисту [13, с. 15].

У першій статті Конституції України зазначено, що Україна не тільки демократична і правова держава, а також соціальна. На думку В.В. Мацокіна, соціальною є така держава, що прагне до забезпечення кожному громадянину гідних умов існування, соціальної захищеності, співучасті в управлінні виробництвом, а в ідеалі – приблизно однакових життєвих шансів, можливостей та передумов для самореалізації особистості. Соціальна сутність держави полягає у здатності держави забезпечувати у процесі свого функціонування і розвитку задоволення основних потреб усього суспільства, а також створювати умови для можливого за наявних конкретно-історичних обставин задоволення потреб й інтересів окремих груп індивідів та їхніх спільнот [8, с. 14-15].

Предметом розгляду в цій науковій роботі є наукові теорії, що відображають сучасні підходи до розуміння прав людини та механізму їх забезпечення, пропонують різні класифікації прав та розкривають зміст цього механізму, а також дозволяють з'ясувати місце та роль неурядових правозахисних організацій у механізмі забезпечення прав фізичних та юридичних осіб.

Метою статті є характеристика, визначення місця та ролі неурядових правозахисних організацій у механізмі забезпечення прав фізичних та юридичних осіб. Досягнення поставленої мети вимагає вирішити такі завдання: з'ясувати наукові підходи до розуміння змісту та видів прав людини, поняття та структури механізму їх забезпечення, місця та ролі неурядових правозахисних організацій у цьому механізмі, виявити групи прав громадян, що найчастіше захищаються неурядовими організаціями.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Поняття прав людини їх види, зміст та структуру механізму їх забезпечення були предметом наукових досліджень таких науковців, як В.В. Букач, С.О. Верланов, О.Б. Горова, С.Г. Грицкевич, Є.В. Краснов, В.В. Мацокін, Ж.М. Пустовіт, С.П. Рабінович, Ю.С. Разметаєва, Ю.М. Фролов, Н.А. Циганчук, І.О. Шумак.

Виклад основного матеріалу дослідження. Центральною ідеєю правового регулювання, яка повинна братися за основу в практичній діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні, має стати захист соціальних прав і соціальна спрямованість державно-владної діяльності. Від створення всебічних умов для реалізації цього права кожною людиною залежить ефективність соціальної політики держави в цілому [8, с. 14-15]. Реалізація цього виду функції держави включає також, на наш погляд, необхідність державного регулювання діяльності громадських організацій, і в першу чергу правозахисних. Оскільки вони можуть стати гідними помічниками у сфері забезпечення прав як фізичних, так і юридичних осіб і допоможуть підтримувати якісний рівень правосвідомості в державі.

Механізм реалізації основних соціальних прав та свобод людини і громадянина в Україні, як зазначає Ж.М. Пустовіт, складається з організаційної і нормативної частин. Організаційна частина механізму включає в себе органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації. Нормативна частина містить норми відповідних галузей права: конституційного, трудового, житлового та пенсійного права, тобто норм об'єктивного права.

При всій багатогранності проблеми реалізації основних соціальних прав та свобод людини і громадянина в Україні, їх захисту від будь-яких зазіхань з боку держави чи окремих осіб та їх об'єднань, вирішення цієї проблеми залежить від наявності надійного механізму захисту і забезпечення прав і свобод, контролю за їх додержанням. Тільки при наявності такого механізму, акцентує увагу Ж.М. Пустовіт, здійснюється перехід можливостей, закладених в конституційних правах людини, у конкретні суб'єктивні права і обов'язки. На наш погляд, одну з провідних ролей у механізмі захисту і забезпечення прав і свобод фізичних та юридичних осіб мають відігравати правозахисні неурядові організації.

У наявності такого механізму, погоджуємося з Ж.М. Пустовіт, повинна бути заінтересована держава в цілому, а також кожний її орган, службова та посадова особа. Адже держава, якщо вона демократична, соціальна і правова, для того й існує, щоб утверджувати й захищати основні соціальні права та свободи людини і громадянина в Україні. Таким чином, інтереси самозбереження і самовизначення людини і демократичної держави збігаються [11, с. 8-9]. Відповідно, правове регулювання діяльності неурядових правозахисних організацій повинно базуватись на фундаментальних принципах, здійснюватись ефективними засобами, виконувати конкретні функції та має бути спрямовано на досягнення перспективної мети.

На підтвердження своєї позиції про необхідність приділення гідної уваги та надання однієї з провідних ролей неурядовим правозахисним організаціям у механізмі забезпечення та захисту передбачених законодавством прав різних суб'єктів наведемо позицію В.В. Мацокіна. Цей науковець подає таке визначення конституційно-правового

механізму забезпечення права громадян України на достатній життєвий рівень: система правових норм, які встановлюють правові основи та порядок досягнення усіма верствами населення та його окремими категоріями достатнього життєвого рівня, а також сукупність державних і недержавних інституцій, на які покладено створення належних умов для досягнення населенням достатнього життєвого рівня, забезпечення такого рівня для непрацевдатних та унеможливлення зниження життєвого рівня громадян нижче достатнього, при здійсненні постійного та систематичного контролю як за діяльністю відповідних інституцій, так і за досягнутим життєвим рівнем різних категорій осіб [8, с. 4]. В.В. Мацокін покладає рівні обов'язки на забезпечення достатнього життєвого рівня як на державні, так і на недержавні інституції, серед останніх можна передбачити, що він має на увазі і неурядові правозахисні організації.

Зазначений механізм, за концепцією дослідника, складається з двох блоків – нормативно-правового та організаційно-інституційного. Основними складовими елементами конституційно-правового механізму забезпечення права на достатній життєвий рівень, за його теорією, є: 1) система законодавчих актів, які закріплюють соціальні права громадян і, насамперед, право на достатній життєвий рівень; 2) система міжнародно-правових документів, що встановлюють міжнародні стандарти права на достатній життєвий рівень, які підписані і ратифіковані Україною; 3) правові акти державних органів виконавчої влади, спрямовані на забезпечення достатнього життєвого рівня людини в Україні; 4) спеціальні державні органи та установи, які безпосередньо займаються проблемами забезпечення права на достатній життєвий рівень; 5) система громадських організацій і рухів, покликаних сприяти задоволенню соціальних потреб громадян; 6) цільові програми соціально-економічного розвитку; 7) спеціальні соціальні фонди, що створюються шляхом кооперування матеріальних і фінансових ресурсів державних органів, громадських організацій і рухів, окремих громадян [8, с. 15-16]. Тобто п'ятий та сьомий пункти безпосередньо визначають місце неурядових правозахисних організацій в конституційно-правовому механізмі забезпечення такого права громадян, як права на достатній життєвий рівень.

Як зазначають представники Уповноваженого з прав людини, сьогодні не можна обмежуватись колом громадських організацій, які захищають окремі права громадян, наприклад, тільки політичні чи громадянські права, адже згідно з міжнародними стандартами всі права людини є універсальними, неподільними, взаємозалежними та взаємопов'язаними. Таких вузько спрямованих правозахисних організацій стає дедалі менше [5].

Було б дуже добре, якби існувала мережа організацій, що займаються тільки одним ключовим правом – наприклад, тільки правом на життя, або тільки правом на захист від катувань і жорстокого поводження, або тільки свободою виявлення поглядів, тобто свободою по-

глядів, свободою слова і свободою інформації, або тільки свободою совісті і т.д. Проте правозахисних організацій, тобто громадських організацій, що займаються хоча б одним із трьох напрямків (захист прав людини в конкретних випадках, громадські розслідування фактів порушень прав людини державними органами; поширення інформації про права людини, правове виховання; аналіз стану з правами людини) дуже мало, тому вони змушені займатися розглядом порушень найрізноманітніших прав людини, працюючи в режимі пожежної команди з непередбаченими викликами. Більш ефективній роботі сприяла б спеціалізація ПО, коли вони, обравши одне або декілька ключових прав, займалися ними систематично і глибоко з року в рік [10].

За кількістю напрямів діяльності неурядові правозахисні організації бувають вузько спрямовані – займаються одним напрямом діяльності, наприклад Всеукраїнська громадська організація «Захист ошуканих вкладників». Спеціалізовані неурядові правозахисні організації працюють у двох і більше споріднених напрямках діяльності. Прикладами таких спеціалізованих неурядових правозахисних організацій є Громадська організація «Екологія та соціальний захист», Черкаська обласна організація «Екологія та соціальний захист», районна громадська організація «Екологія та соціальний захист». Багатовекторними неурядовими правозахисними організаціями є такі, що працюють у двох і більше різноспрямованих напрямках діяльності – наприклад, Львівська обласна пошуково-дослідницька, правозахисна, історико-просвітницька, громадська організація «Сумління».

Оскільки права фізичних та юридичних осіб є об'єктами діяльності правозахисних неурядових організацій, виникає потреба у з'ясуванні змісту цього правового феномена. За міжнародним законодавством та Конституцією України кожна людина та організація мають значну кількість прав і свобод, їх зміст та види були предметом наукових досліджень різних науковців.

На основі синтезу первинних сутнісних ознак прав людини у своїй дисертації С.П. Рабінович визначає права людини як антропно зумовлені моральні вимоги (праводомагання), об'єктами яких є умови вільного розвитку людини, що визначаються як універсальними, так і конкретно-історичними обставинами її існування та обмежуються спільним благом [12, с. 18]. Досліджуючи зміст і сутність прав людини, Ю.С. Разметаєва проаналізувала їх основні властивості і уточнила визначення прав людини як можливостей, що реалізуються у певному просторі свободи (як від держави, так і від інших осіб), межі якого окреслюються відповідними просторами свободи інших власників прав [13, с. 8].

Права людини поділяються науковцями на значну кількість груп, об'єднаних за різними критеріями. Найбільша група прав стосується природних потреб людини. В юридичній науці зустрічається десять видів найменувань цих прав і свобод: громадянські; елементарні; особисті; особові; особистісні; життєві; фізичні; індивідуальні; права і

обов'язки в області індивідуальної свободи та особистої безпеки; права і свободи людини та громадянина у сфері особистої безпеки та приватного життя. На думку І.О. Шумака, найбільш відповідним найменуванням цієї групи прав і свобод є термін «громадянські права і свободи людини». Ці права і свободи є загальними, надтериторіальними й наднаціональними. Аналіз іноземного законодавства засвідчив, що у переважній більшості країн, які підписали та ратифікували Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, вказаними правами і свободами людина наділяється як член громадянського суспільства [16, с. 8].

Як певні можливості володіти, користуватися та розпоряджатися політичними, економічними, соціальними, культурними та іншими благами, наданими або визнаними суспільством та державою, а також набувати і захищати їх у порядку, межах, формах і у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, визначає права та свободи людини і громадянина в Україні Ж.М. Пустовіт [11, с. 12].

Досліджуючи цю ж групу прав, І.О. Шумак пропонує таке визначення громадянських прав і свобод людини: це визнані і гарантовані Конституцією і законами України пріоритетні природні можливості людини користуватися невідчужуваними благами приватного життя та індивідуальної свободи [16, с. 10].

О.Б. Горова пропонує зупинитися на визначенні громадянських прав і свобод як зумовлених відповідним рівнем розвитку суспільства та гарантованих у рівній мірі державою певних можливостях людини, реалізація яких задовольняє матеріальні і духовні потреби людини, необхідні їй для нормального фізичного й духовного існування і показує їх систему. Розгляд цього питання саме в такому ракурсі зумовлений тим, що громадянські права необхідно розглядати окремо від прав громадян. Під правами громадян цей науковець розуміє права тих, хто за конституційним правом належить на правовій основі до конкретної держави, є її громадянином, має певну правоздатність, права, свободи та обов'язки, що відрізняють його від іноземців, осіб без громадянства, що знаходяться на території цієї держави [3, с. 12].

До цієї групи прав людини І.О. Шумак відносить такі права: 1) право на життя; 2) право на свободу; 3) право на особисту недоторканність, яким є можливість будь-якої особи мати свободу від незаконних і необґрунтованих арештів, затримань, обшуків, оглядів або інших примусових фізичних заходів, не передбачених законом; 4) право на повагу гідності особи, що надає їй можливість усвідомлювати і відчувати свою цінність як людини; 5) право на невтручання в особисте життя, що полягає у можливостях людини організувати своє особисте і сімейне життя без будь-яких перешкод з боку третіх осіб; 6) право на недоторканність житла; 7) право на таємницю комунікацій [16, с. 9].

Дослідженням поняття економічних прав займались С.О. Верланов та Ю.М. Фролов. Останній визначає економічні права та свободи

людини і громадянина в Україні як самостійний вид прав та свобод в загальній системі конституційних прав та свобод людини і громадянина, під якими слід розуміти можливості людини та громадянина володіти, користуватися та розпоряджатися економічними благами, а також набувати та захищати їх у порядку, межах, формах і способ, передбачені Конституцією та законами України [14, с. 15]. Визначення економічних прав С.О. Верланов сформулював як можливості реалізувати свої здібності, здобувати засоби для існування, беручи безпосередню участь у виробництві або в організації виробництва матеріальних та інших благ [2, с. 8].

Класифікуючи економічні права та свободи людини і громадянина, Ю.М. Фролов виокремлює значну кількість критеріїв їх групування. Основним критерієм він вважає об'єктну ознаку, відповідно до якої розрізняє такі економічні права та свободи людини і громадянина: право приватної власності; право на підприємницьку діяльність; право громадян на користування об'єктами права публічної (суспільної) власності: загальнонародної, загальнодержавної та комунальної [14, с. 11].

Екологічні права людини й громадянина С.Г. Грицкевич визначає як закріплену нормами Конституції якісно нову, самостійну групу можливостей, спрямовану на задоволення екологічних потреб та інтересів. Отже, систему конституційних екологічних прав людини й громадянина, на думку цього науковця, складають права: на безпечне для життя і здоров'я довкілля; на вільний доступ до інформації про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту та право на її поширення, на заборону засекречувати таку інформацію; на відшкодування шкоди, завданої порушенням зазначених прав [4, с. 5].

Під конституційними політичними правами і свободами В.В. Букач пропонує розуміти закріплені конституційними нормами можливості громадян щодо активної участі у політичному житті держави і суспільства через управління державними справами, об'єднання у політичні партії та громадські організації, мирні збори та демонстрації, а також звернення до державних органів та їх посадових осіб, можливість висловлювати свою громадянську позицію щодо дій влади, спрямовану на розвиток демократії у державі [1, с. 13]. Цей науковець наполягає на тому, що систему політичних прав і свобод, визначених Конституцією України, становлять: право громадян на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації (ст. 36); право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, право обирати та бути обраним до органів державної влади та органів місцевого самоврядування (ст. 38); право громадян на мирні збори, мітинги, вуличні походи та демонстрації (ст. 39); право на звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових і службових осіб (ст. 40) [6].

Основні соціальні права та свободи людини і громадянина в Україні, за словами Ж.М. Пустовіт, – це певні можливості володіти, користуватися та розпоряджатися соціальними благами та послугами,

наданими суспільством та державою, а також набувати і захищати їх у порядку, межах, формах і у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [11, с. 5]. Змістом основних соціальних прав та свобод людини і громадянина в Україні є трудові, житлові, медичні та інші блага, права на ці блага, права на їх одержання, захист, збереження, володіння, користування і розпорядження [11, с. 8].

Право людини на достатній життєвий рівень є інтегруючим соціальним правом, яке об'єднує собою не лише усі інші соціальні права в одну цілісну систему, але зумовлює сутність та зміст правового регулювання більшості громадянських та політичних прав. З іншого боку, його реалізація також суттєво залежить від реалізації цілої низки інших конституційних прав та свобод [8, с. 15-16].

Основні трудові права Є.В. Краснов визначає як можливості людини у сфері праці, закріплені у міжнародних актах, Конституції, законах України і необхідні для її гідного існування й розвитку та забезпечення якості трудового життя.

У своїй дисертації Є.В. Краснов здійснює класифікацію основних трудових прав за такими підставами: за суб'єктною ознакою; за способом закріплення в нормативно-правових актах; за змістовним наповненням; за способом формулювання [7, с. 9].

Основні конституційні права та свободи, маючи галузеве (або міжгалузеве) функціональне призначення, зазначає Ю.М. Фролов, знаходять своє органічне продовження та конкретизацію в інших галузях права України: економічні – у цивільному, підприємницькому, аграрному, земельному праві; соціальні – у трудовому, житловому, пенсійному; екологічні – екологічному, адміністративному, аграрному та земельному тощо [14, с. 11].

Проте не тільки люди наділені правами і є суб'єктами правових відносин. Носіями прав також є профспілки, територіальні громади, юридичні особи приватного та публічного права. Наприклад, провідний спеціаліст Департаменту соціального, трудового та гуманітарного законодавства Мін'юсту України А. Мішенков вважає, що у профспілок є могутній арсенал, який дозволяє їм контролювати механізм додержання трудових та соціально-економічних гарантій, передбачених чинним законодавством про працю [9]. Н.А. Циганчук констатує, що весь комплекс представницьких прав профспілок за своєю функціональною спрямованістю поділяється на чотири основні групи: організаційно-управлінські права; права у сфері локального правотворення (встановлення умов праці); права у сфері правозастосовчої діяльності (застосування умов праці); контрольно-наглядові права [15, с. 6].

Територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування відповідно до Конституції України (ст. 143) управляють майном, що є в комунальній власності; затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролюють їх виконання; затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і

контролюють їх виконання; встановлюють місцеві податки і збори відповідно до закону; забезпечують проведення місцевих референдумів та реалізацію їх результатів; утворюють, реорганізують та ліквідовують комунальні підприємства, організації і установи, а також здійснюють контроль за їх діяльністю; вирішують інші питання місцевого значення, віднесені законом до їхньої компетенції [6].

З урахуванням видів прав громадян, що захищаються правозахисними неурядовими організаціями, нами було проаналізовано діяльність 138 неурядових правозахисних організацій та 320 громадських організацій захисної спрямованості. В результаті проведеного дослідження ми дійшли висновку, що найчастіше основний напрям правозахисної діяльності організації заявлений вже в її назві. Так, здебільшого напрямками діяльності неурядових правозахисних організацій є пошуково-дослідницька та історико-просвітницька робота (4,3 %), захист споживчих інтересів (1,4 %), громадсько-політична, антикорупційна діяльність, захист національної безпеки, екологічної та біобезпеки, соціально-правозахисна діяльність (по 0,7 %). Правозахисні громадські організації за напрямом діяльності поділяються на такі найпоширеніші групи: перше місце посідають соціально-правозахисні організації (22,5 %), на другому – екологічної безпеки та біобезпеки (16,9 %). Із значним відривом третє місце посіли організації, що здійснюють юридично-правовий захист (3,1 %), захист прав споживачів (2,5 %), захист праці (1,2 %). На четвертому місці розмістились поодинокі громадські організації правозахисної спрямованості, що проводять антикорупційну діяльність; сприяють боротьбі з організованою злочинністю; опікуються промисловою безпекою, боротьбою з наркоманією та СНІДом; сприяють захисту здоров'я та фінансовому захисту; захищають інтереси членів організації в науково-освітній сфері, а також беруть участь у протидії протиправній забудові та руйнуванню архітектурної єдності (по 0,6 %).

Висновок. За результатами цього дослідження ми дійшли висновку, що здебільшого неурядові правозахисні організації захищають соціальні, економічні та екологічні права громадян. У механізмі забезпечення різних прав громадян неурядові правозахисні організації входять до організаційно-інституційного блоку і утворюють сукупність недержавних інституцій, які здійснюють захист прав фізичних та юридичних осіб у конкретних випадках, проводять громадські розслідування фактів порушень прав людини державними органами; поширюють інформацію про права людини, організують заходи з правового виховання; аналізують стан прав людини при здійсненні постійного та систематичного контролю за їх діяльністю з боку держави.

Бібліографічні посилання

1. Букач В.В. Конституційні політичні права та їх забезпечення міліцією: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2004.
2. Верланов С.О. Економічні і соціальні права людини: європейські стандарти та їх впровадження в юридичну практику України (загальнотеоретичне дослідження): Ав-

тореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Львів, 2008.

3. *Горова О.Б.* Конституційні громадянські права людини в Україні і їх забезпечення міліцією (роль міжнародно-правових норм в цьому процесі): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2000.

4. *Грицкевич С.Г.* Конституційні екологічні права людини й громадянина та їх забезпечення органами внутрішніх справ: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2002.

5. Неурядові правозахисні організації України: Довідник // Народний оглядач. – 22 вересня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sd.org.ua/news.php?id=752>.

6. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // ВВР. – 1996. – № 30. – Ст. 141

7. *Краснов Є.В.* Основні трудові права: міжнародні стандарти і законодавство України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Одеса, 2008.

8. *Мацюкін В.В.* Право громадян України на достатній життєвий рівень: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Харків, 2008.

9. *Мишенков А.* Права та обов'язки профспілок // Правовий тиждень: Щотижнева інформаційно-правова газета. – 2008. – № 36-37 (109-110). – 9 вересня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legalweekly.com.ua/article/?uid=617>.

10. Основні положення діяльності правозахисних організацій (ПО) / Українська громадська правозахисна організація громадян України в Італії «Оберіг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.oberig.org/ua/about/.

11. *Пустовіт Ж.М.* Основні соціальні права та свободи людини і громадянина в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2001.

12. *Рабінович С.П.* Права людини у природно-правовій думці неотомізму: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Одеса, 2003.

13. *Разметаєва Ю.С.* Права людини як фундаментальна цінність громадянського суспільства: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Харків, 2009.

14. *Фролов Ю.М.* Економічні права та свободи людини і громадянина в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Одеса, 2005.

15. *Циганчук Н.А.* Професійні спілки як суб'єкти трудового права: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Харків, 2004.

16. *Шумак І.О.* Громадянські права і свободи людини за Конституцією України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2000.

Надійшла до редакції 05.10.2011

О.С. Подойнік

ад'юнк

(Харківський національний
університет внутрішніх справ)

УДК 341.231.14

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПРО БОРОТЬБУ З ЕКСПЛУАТАЦІЄЮ ДІТЕЙ ТА ДИТЯЧОЮ ПОРНОГРАФІЄЮ

Розглянуто історико-правові аспекти норм міжнародного права щодо заборони експлуатації дітей та дитячої порнографії. Визначено необхідність подальшої боротьби міжнародної громадськості за права дітей в умовах сучасного світу.

Ключові слова: експлуатація дітей, дитяча порнографія, дитяче рабство, дитяча праця.